

Принципи українського правового регулювання скидання забруднювальних речовин та його адаптація до екологічного законодавства Європейського Союзу

Уberman В. І.

кандидат технічних наук,

провідний науковий співробітник лабораторії формування

та регулювання якості вод

Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»

вул. Бакуліна, 6, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-2807-7937

vlad.uberman@gmail.com

Васьковець Л. А.

кандидат біологічних наук, професор,

професор кафедри безпеки праці і навколишнього середовища

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

вул. Курпичова, 2, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-7373-7113

ludmilavaskovets2@gmail.com

Ключові слова: *екологічне законодавство України, правове регулювання якості води, екологічне законодавство ЄС, адаптація до законодавства ЄС, порівняльне право.*

Досліджується проблема адаптації українського правового регулювання скидання забруднювальних речовин (РСЗР) із точкових джерел у поверхневі води до екологічного законодавства Європейського Союзу. Аналізуються вимоги водної політики України до регулювання скидання забруднювальних речовин як засобу забезпечення доброго стану та якості вод, їх екологічної безпеки. Зазначається, що адаптація має ґрунтуватися на порівняльних дослідженнях правових механізмів регулювання скидання забруднювальних речовин, головним чином лімітаційного регулювання, у складі інститутів водних послуг, регулювання впливу промислової діяльності й інтегрованого управління за басейновим принципом екологічного законодавства Європейського Союзу, відповідно, інститутів спеціального водокористування й екологічної безпеки водного законодавства України. Визначається шлях та пропонуються заходи щодо змін у сукупності чинних норм українського водного законодавства, які забезпечують адаптацію його регулювання скидання забруднювальних речовин до європейського відповідника. Виявлено, що суттєвою проблемою адаптації є відмінність цих підінститутів за базовими еколого-політичними принципами. Українське регулювання скидання забруднювальних речовин ґрунтується на застарілому принципі “emission – immission” щодо забруднювальних речовин, який передбачає економічне (господарське) використання властивості асимілювальної спроможності (АС) ділянок водних об’єктів у всіх випадках лімітаційного регулювання. Європейське регулювання здійснюється за комбінованим підходом і засновано на сучасних принципах «обережності» та «ліквідації шкоди довкіллю передусім у його джерелі», а використання асимілювальної спроможності дозволяється як виняток лише щодо пріоритетних забруднювальних речовин в окремих випадках. Визначено шлях для швидкої адаптації, яка досягається змінами та доповненнями до Водного кодексу України (ВКУ). Відповідні заходи полягають у 2-х змінах чинного понятійно-категоріального апарату Водного кодексу України та у включенні до нього 11-и європейських дефініцій. У розділах

II, III та V Водного кодексу України треба змінити регулятивні норми у 9-и статтях та додати 4 нові статті. Для конкретизації нових вимог варто розробити та змінити 11 підзаконних нормативно-правових актів, 5 із яких належать до завдань Кабінету Міністрів України. Запропонованими змінами створюється ланцюг європейського еколого-правового регулювального впливу на скид забруднювальних речовин.

Principles of Ukrainian legal regulation for the discharging of pollutants and its adaptation to EU environmental legislation

Uberman V. I.

*Ph. D., Leading Scientific Researcher of the Laboratory of Problems of Water Quality Formation and Regulation
Research Institution “Ukrainian Scientific and Research Institute of Environmental Problems”
Bakulina str., 6, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2807-7937
vlad.uberman@gmail.com*

Vaskovets L. A.

*Candidate of Biological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Occupational and Environmental Safety
National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”
Kyrpychova str., 2, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7373-7113
ludmilavaskovets2@gmail.com*

Key words: *Ukrainian environmental legislation, legal regulation of water quality, EU environmental legislation, adaptation to EU legislation, EU environmental legislation, comparative law.*

The article investigates the problem of adaptation of the Ukrainian legal regulation of pollutant discharging (RPD) from point sources into surface waters to the EU environmental legislation. The requirements of Ukraine’s water policy to the RPD as a mean of ensuring good status and quality of waters, their environmental safety analyzed. It is noted that the adaptation should be based on comparative studies of RPD legal mechanisms, mainly on limiting regulation, as the part of institutes of water services, industrial impact regulation and integrated basin management in EU environmental legislation and, accordingly, institutes of special water use and of environmental safety in Ukrainian legislation. The path determined, and specific measures proposed to change the set of current norms of Ukrainian water legislation, which ensure the adaptation of Ukrainian RPD to the European counterpart. It revealed that a significant problem of adaptation of the Ukrainian RPD to the European one is their difference in basic environmental and political principles. The Ukrainian RPD based on outdated principle of “emission – immission” of pollutants (P), which provides for the economic (production) use of the property of assimilative capacity (AC) of water bodies for all cases of limiting regulation. Whereas European regulation carried out according to a combined approach and based on modern “the precaution principle” and “damage should be rectified at source”, and the use of AC allowed as an exception in some cases only for priority P. The way for fast adaptation that is reached by the changes and additions (amendments) to the Water code of Ukraine (WCU) is offered. Relevant measures to amend are two changes in the conceptual and categorical apparatus of the WCU and the inclusion

of 11 European terms. Also in sections II, III and V of the WCU, it is needed to change the regulatory norms in nine articles and add 4 new articles. To specify the new requirements it is needed, 11 bylaws should be developed and amended, adoption 5 of which belongs to the tasks of the Cabinet of Ministers of Ukraine. The proposed changes create the completed chain for the European legal regulatory impact on the discharge of P.

Вступ. Правове регулювання скидання забруднювальних речовин (далі – ЗР) у водне середовище належить до найбільш актуальних, дієвих і ефективних інструментів державного забезпечення доброго стану та якості води в її природних джерелах, екологічної безпеки водокористування й охорони вод. У доктринальному документі екологічної політики України (далі – Стратегія) [1] головними джерелами забруднення вважаються скиди зворотної води промислових і господарських об'єктів. Нині в Україні здійснюється програма апроксимації вітчизняного водного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) з переходом до інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом (далі – ІУВРБП). Еколого-правове регулювання скидання ЗР (далі – РСЗР), зокрема правовий підінститут РСЗР, визначає засоби, інструменти законодавчого впливу на джерела надходження ЗР до водного середовища та вимоги до реалізації такого впливу. РСЗР входить до складу комплексних інститутів якості вод та її регулювання в законодавствах ЄС і України. У ЄС вплив ЗР на загальну якість водного об'єкта оцінюється через його екологічний і хімічний стан. Визначення необхідних змін чинного українського РСЗР із точкових джерел у поверхневій воді для його наближення до європейського відповідника варто вважати першочерговим завданням під час реалізації ІУВРБП, яке виявляється найскладнішим для адаптації.

За водним законодавством ЄС головні норми щодо РСЗР містяться у ст. 2 (41) та ст. 10 Водної рамкової директиви ЄС (далі – ВРД) [2]. З боку суспільних відносин діяльність із реалізації РСЗР належить до *водних послуг*, визначених у ст. 2 (38) (b) ВРД, а скидання ЗР регулюється шляхом установа *лімітів скидання та вимог дотримання стандартів (або нормативів) якості води*. Відповідником зазначеної діяльності у Водному кодексі України (далі – ВКУ) [3] є визначений у ст. 48 ВКУ і досить вивчений інститут *спеціального водокористування* в частині скидання ЗР у водні об'єкти. Загальні вимоги до українського механізму правового регулювання спеціального водокористування та його екологічної безпеки досліджувалися відомими вченими-правознавцями В.І. Андрейцевим, А.П. Гетьманом, Н.Р. Кобецькою, Н.Р. Малишевою, Ю.А. Крас-

новою, А.К. Соколовою, Ю.С. Шемшученком, М.В. Шульгою й іншими. З екологічного боку в законодавстві ЄС РСЗР також належить до еколого-інституційного угруповання *правового регулювання впливу промислової діяльності на довкілля*, устанавленого в Директиві 2010/75/ЄС (далі – ДПВ) [4]. Таке регулювання нині не має прямого відповідника в українському законодавстві. У документі [5], спрямованому, зокрема, на «зменшення, запобігання та контроль <...> скидів стічних вод із концентраціями забруднювальних речовин <...>» для впровадження в Україні вимог ДПВ, констатується: «В Україні немає розроблених нормативно-правових актів, що встановлюють перелік найкращих доступних технологій та методів управління для регулювання окремих видів діяльності, а гранично допустимі концентрації та гранично допустимі скиди забруднюючих речовин не відповідають значенням Директиви 2010/75/ЄС». Уважається, що особливу увагу під час здійснення РСЗР варто приділяти аспектам хімічної безпеки тих ЗР, які мають суттєві небезпечні властивості (несприятливий вплив на здоров'я населення та довкілля небезпечних хімічних речовин). Інструменти обмежень містяться в низці підзаконних нормативно-правових актів (далі – ПНПА), правові особливості яких глибоко не досліджувалися. З невеликої кількості загальних порівняльних досліджень водного законодавства ЄС і України в жодному глибоко не розглядалося РСЗР. Метою статті є виявлення головних відмінностей та подібностей європейського й українського механізмів РСЗР, визначення шляху та конкретних заходів (у формі пропозицій щодо змін до сукупності чинних норм) з адаптації українського водного законодавства в частині еколого-правового підінституту РСЗР із точкових джерел у поверхневій воді до екологічного законодавства ЄС. Деякі результати авторів у даному напрямі порівняльних досліджень наведено в [6].

Виклад основного матеріалу дослідження. Еколого-правові підінститути регулювання скидання РСЗР екологічних законодавств ЄС і України містять норми щодо надходження ЗР з антропогенних, насамперед із точкових, джерел у поверхневій воді. Системне порівняльне дослідження цих підінститутів, започатковане авторами, свідчить про *їх побудову за різними еколого-правовими принципами*. Зміст зазначеної проблеми адаптації

полягає у створенні в екологічному законодавстві України підінституту РСЗР, який за правовідносинами у сфері скидання ЗР є відповідним такому ж підінституту екологічного законодавства ЄС, головним чином за об'єктом і предметом правового регулювання, за умовами застосування правових норм і змістом правовідносин.

Найзначніша відмінність європейського й українського РСЗР коріниться в еколого-політичних і еколого-правових принципах, які ними реалізуються. Українське РСЗР залишається незмінним понад 70 років і дотепер здійснюється за принципом “*emission – immission*” (далі – ЕІР), який передбачає економічне використання так званої асимілювальної спроможності (далі – АС) ділянок водних об'єктів. Такий підхід до АС еколого-політично було закріплено світовою спільнотою ще у Стокгольмській декларації 1972 р. (у Принципі 6). В Україні правове користування АС як інструментом регулювання почалося в 1961 р. Є всі підстави вважати, що найбільшого розвитку поняття АС зазнало саме в українському водному законодавстві, де навіть зараз чітко висловлено ставлення до АС як до економічного (господарського) інструмента. Упродовж більш ніж 20 років практична діяльність із водокористування відбувалася із застосуванням так званого «басейнового принципу визначення нормативів ГДС забруднюючих речовин», який ґрунтується на АС. Через 10 років після Декларації ставлення міжнародної спільноти до використання АС докорінно змінилося. У тексті Всесвітньої хартії природи, ухваленій на 37-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1982 р.), щодо скидання ЗР було задекларовано функцію: “12. *Discharge of pollutants into natural systems shall be avoided: (a) Where this is not feasible, such pollutants shall be treated at the sources, using the best practicable means available; (b) Special precautions shall be taken to prevent discharge of radioactive or toxic wastes*” (виділено нами – В. У.; Л. В.). Наведена функція 12 реалізується принципами «обачності» (*precautionary*) і «уживання запобіжних заходів» (*preventive action*), а також «ліквідації шкоди довікільню в першу чергу у джерелі» (*environmental damage should, as priority, be rectified at source*), які зазначено у преамб. (11) ВРД і на яких ґрунтується комбінований підхід до РСЗР, визначений у преамб. (40) ВРД, згаданий у ст. 2 (36) та застосований у ст. 10 ВРД. За таким підходом у загальному випадку лімітування емісії ЗР здійснюється через вимоги створення та/або використання для будь-якого джерела ЗР: найкращих доступних технік (далі – НДТ) або методів, регулювання емісії або застосування відповідних характеристик НДТ як лімітів скидання. У цьому загальному випадку виконується **безпосереднє регулювання**. Окрім того, за ст. 4 Directive 2008/105/EC (далі – ДСЯД)

у випадках скидання пріоритетних (небезпечних також) ЗР дозволяється встановлення прилеглих до джерел скидання так званих зон змішування (далі – ЗЗ) (*mixing zones*). Усередині таких ЗЗ концентрації певних ЗР можуть перевищувати відповідні екологічні стандарти якості (*EQS*), а поза ними, унаслідок властивості АС, яку має ЗЗ, якість води буде відповідати нормативам (*standards*) для цих ЗР. Із правового погляду лімітування джерел скидання ЗР із використанням ЗЗ варто визначити як **опосередковане регулювання**.

Основні принципи українського екологічного законодавства, визначені у ст. 3 рамкового Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (далі – ЗУПОНПС), сформульовано без дотримання відповідності міжнародним принципам. Лише принцип в) у ст. 3 ЗУПОНПС можна вважати віддалено подібним принципу «обачності». У ВКУ жодної згадки щодо принципів засад водоохоронної діяльності та забезпечення якості вод взагалі не наводиться. Окрім того, у низці ПНПА водного сектору України *de facto* закріплено застарілий ЕІР, за яким лімітаційний вплив на скидання ЗР здійснюється нормативами гранично допустимого скидання (далі – ГДС) ЗР (ст. 37 ВКУ), а чинна українська методологія визначення ГДС передбачає економічне використання АС. Деяким виправленням зазначених прогалів у ЗУПОНПС і у ВКУ можна вважати сучасні принципи, викладені у Стратегії. У розділі II цього джерела серед основних засад державної екологічної політики визначено «застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довікільню, «забруднювач платить»». Але найповнішого подолання зазначеної принципової відмінності в лімітуванні можна досягти змінами водного законодавства України для його адаптації до європейського РСЗР.

Дивлячись більш широко, можна стверджувати, що досить повна адаптація до вимог ВРД та інших водних директив ЄС є неможливою без переходу від сучасної парадигми водного законодавства України, яка має цільову економічну (господарську) і ресурсно-споживацьку спрямованість, до екологічної: охорони води від забруднення, зокрема, зосередження на якості води та на екологічних механізмах її забезпечення. Можливим і доцільним способом такої зміни могло б стати доповнення чинного водного законодавства шляхом створення спеціального Закону України «Про якість води водних об'єктів та її охорону». Зважаючи на особливості процесу українського законотворення та поки що не досить виявлений суспільний запит на згаданий закон, замість нього нижче пропонується комплекс змін у рамковому ЗУПОНПС, у ВКУ

та у відповідних ПНПА, сукупність яких може забезпечити адаптацію до європейського РСЗР із точкових джерел у поверхневій воді. Тобто концепція закону про зміни повинна передбачати **створення в умовах реалізації комплексного (інтегрованого) управління водними ресурсами в межах району річкового басейну, ефективних і максимально наближених до європейських вимог еколого-правових важелів впливу на антропогенні (техногенні) джерела скидання ЗР у поверхневій воді шляхом лімітаційного регулювання**. Метою такого регулювання є досягнення доброго хімічного стану води з дотриманням обмежень, обумовлених вимогами до якості води для різних видів її використання, а також як до середовища існування біоти.

Щодо норм-дефініцій. Для адаптації потребує особливої уваги поняттєво-дефініційний апарат. У ЗУПОНПС ч. 1,4 ст. 33 треба доповнити визначенням окремого виду нормативів: «стандарт якості доквілля для забруднювальної речовини», поняттєво тотожному визначенню у ст. 2 (35) ВРД, на якому ґрунтується охорона якості вод. Окрім того, у ст. 1 ВКУ необхідно змінити деякі наявні та включити до неї нові терміни з [5] (наявний переклад ВРД не можна визнати термінологічно точним і відповідним українській суспільній практиці), а також із ДСЯД і ДПВ. Зміни стосуються базових термінів «забруднення» та «забруднювальна речовина», які повинні поняттєво та денотативно збігатися з відповідними визначеннями у ст. 2 (31) (33) ВРД. До інших, але не менш важливих і нових в українському законодавстві визначень із джерел законодавства ЄС належать: 1) «засоби регулювання викидів (скидів)» (ст. 2 (41) ВРД) та «зона змішування» (ст. 4 ДСЯД); 2) «комбінований підхід» (ст. (36) та ст. 10 ВРД); 3) «найкращі доступні техніки» (ст. 3 (10) ДПВ); 4) «небезпечні речовини», «пріоритетні речовини» (ст. ст. 2 (29) та 2 (30) ВРД), «специфічні речовини-забрудники», «специфічні несинтетичні речовини-забрудники» та «специфічні синтетичні речовини-забрудники» (п. 1.1 Додатку V ВРД); 5) «рівні викидів, пов'язані з найкращими доступними техніками» (ст. 3 (13) ДПВ); 6) «стандарт якості доквілля» (ст. 2 (35) ВРД).

Щодо регулятивних норм. Зміни, які необхідно зробити, стосуються розділів II, III та V ВКУ (зберігається орфографія ВКУ).

У ст. 21¹ серед окремих груп ЗР варто зазначити «пріоритетні та деякі інші» ЗР. У назву глави 8 треба додати «регулювання скидання речовин». У зміст ч. 1 ст. 35 до видів нормативів необхідно включити «стандарт якості доквілля» та «рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками». Найважливіші зміни визначаються додатковими статтями з вимогами

до нормативів (стандартів) стану води та до характеристик безпосереднього лімітування джерел ЗР.

«Ст. 36¹. Стандарти якості доквілля. Для оцінки хімічного стану масивів вод використовуються стандарти якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших забруднюючих речовин. Стандарти якості доквілля встановлюють максимальні допустимі концентрації та/або середньорічні концентрації забруднюючих речовин. Стандарт якості доквілля повинен дотримуватися на межі зони змішування, встановленої для певного скиду забруднюючих речовин. Стандарти якості доквілля пріоритетних, специфічних та деяких інших речовин розробляються і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища».

«Ст. 37¹. Рівні скидання, пов'язані з найкращими доступними техніками. Скидання у поверхневій воді забруднюючих речовин із промисловими, міськими, сільськогосподарськими зворотними водами регулюється на основі комбінованого підходу, який використовує регулювання забруднення шляхом встановлення граничних значень скидання і стандартів якості доквілля. Для скидів забруднюючих речовин у поверхневій воді визначаються та здійснюються методи скидання забруднюючих речовин, засновані на найкращих доступних техніках або на відповідних граничних значеннях скидання. Перелік видів джерел зворотних вод, скидання забруднюючих речовин із яких регулюється не на основі комбінованого підходу, порядок визначення та впровадження найкращих доступних технік та відповідні граничні значення скидання забруднюючих речовин встановлюються Кабінетом Міністрів України».

Найбільшої уваги потребує ст. 38, яку після включення змін доцільно викласти в такому вигляді: «ст. 38. Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин устанавлюються з метою дотримання стандартів якості доквілля та поетапного досягнення екологічного нормативу якості води. Нормативи гранично допустимого скидання забруднюючих речовин визначаються відповідно до рівнів скидання, пов'язаних із найкращими доступними техніками, або за умови дотримання стандартів якості доквілля. Якщо стандарт якості доквілля або поетапне досягнення екологічного нормативу якості води вимагають більш жорстких обмежень, ніж зазначені у ст. 37¹, то методи регулювання скидів можуть бути посилені на вимогу органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Порядок розробки нормативів гранично допустимого скидання та переліки забруднюючих речовин, що

нормуються, встановлюються Кабінетом Міністрів України».

Варто також включити у ВКУ додаткові статті щодо скидання різних категорій ЗР, які мають різні властивості: «ст. 38¹. Особливості регулювання скидання пріоритетних речовин, для яких встановлено стандарти якості довкілля. Якщо для пріоритетних забруднюючих речовин дотримання встановлених стандартів якості довкілля не може здійснюватися економічно вигідними та доступними методами регулювання, то за комбінованим підходом, зазначеним у ст. 37¹, для регулювання дозволяється використовувати безпосередньо прилеглу до скиду зону змішування в масиві приймальної поверхневої води за умови не перевищення концентраціями забруднюючих речовин відповідних стандартів якості довкілля поза такою зоною змішування. Дозвіл на використання зони змішування надається, а її характеристики зазначаються у складі документації спеціального водокористування. Встановлення зони змішування зворотної та поверхневої води здійснюється, а методичне забезпечення для визначення її характеристик розробляється в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища»; «ст. 38². Регулювання скидання специфічних забруднюючих речовин. Для районів річкових басейнів, наведених у ч. 2 ст. 131, визначаються специфічні забруднюючі речовини. Критерії визначення та переліки специфічних забруднюючих речовин розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Регулювання скидання специфічних речовин здійснюється шляхом розроблення та встановлення зазначених у ст. 38 нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин».

У розділі III ВКУ треба зробити зміни щодо законодавчого визнання властивості АС ділянки води та її носія – ЗЗ як регулятора якості води для пріоритетних ЗР. До ч. 6 ст. 49: 1) додати абзац щодо «клопотання про потребу у призначенні зони змішування, її опис, характеристики, схему та метод визначення, розрахункове обґрунтування та заходи щодо обмеження протяжності цієї зони

(у разі необхідності)»; 2) доповнити абзац 3 щодо нормативів ГДС «поділенням на пріоритетні та специфічні речовини».

Конкретизації запропонованих змін у ЗУПО-НПС і ВКУ потребує розроблення 8 нових та змінення 3 чинних ПНПА вищого та деяких центральних органів виконавчої влади.

Аналіз запропонованих змін до ВКУ свідчить, що найбільша їх кількість припадає на поняттєво-категоріальний апарат: до наявних у ст. 1 ВКУ 73-х термінів треба додати ще 11, а у двох термінах треба змінити дефініції. У подальшому тексті ВКУ найбільших змін потребує розділ II «Державне управління і контроль у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів» та його гл. 8 «Нормування в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів». В останній пропонується змінити вісім та додати чотири нових статті. Наведеними змінами у ВКУ створюється структура українського відповідника підінституту РСЗР водного права ЄС (у частині скидання ЗР із точкових джерел у поверхневій воді) і охоплюється весь ланцюг еколого-правового регулювання забруднювального впливу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Хімічний і біологічний стан поверхневих вод України викликає суспільне занепокоєння. Нині якість вод визначається застарілими та суперечливими правовідносинами. Ефективне РСЗР у водні об'єкти України є одним із важливих напрямів правового забезпечення доброї якості поверхневих вод.

Викладені в даній статті заходи й інструменти, що забезпечують адаптацію екологічного законодавства України до правового регулювання скидання ЗР у ЄС, ґрунтуються на сучасних міжнародних принципах охорони вод від забруднення, дозволяють звзвити сферу економічного (господарського) використання АС і «законного» забруднення вод, здійснити швидкий і досить простий перехід до дієвого впливу на хімічний стан води за сучасними принципами «обережності» й «обмеження забруднення в його джерелі». Інструменти адаптації охоплюють увесь ланцюг європейського еколого-правового регулювального впливу на стан води. Важливим напрямом подальших досліджень є визначення шляхів переходу до європейського законодавчого регулювання впливу дифузних джерел ЗР.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 р. (затв. Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697–VIII): Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 22.08.2022).
2. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. OJ L 327, 22.12.2000. P. 1–73.

3. Водний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 24. Ст. 189. Дата оновлення: 02.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2022).
4. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) Text with EEA relevance. OJ L 334, 17.12.2010. P. 17–119.
5. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення (схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 р. № 402-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2022).
6. Уberman В.І., Васьковець Л.А. Базові елементи структури правових механізмів регулювання скидання забруднювальних речовин у водному законодавстві ЄС та України. *Екологічне право*. 2021. № № 1–4. P. 74–82. DOI: 10.37687/2413-7189.2021.1-4.12

REFERENCES

1. Zakon pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku 2021 (Verkhovna Rada Ukrayiny) [Law On Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 2019, 16, 70 [in Ukrainian].
2. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy. OJ L 327, 22.12.2000, p. 1–73.
3. Vodnyi kodeks Ukrainy 1995 (Verkhovna Rada Ukrayiny). [Water Code of Ukraine 1995 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of Verkhovna Rada of Ukraine], 1995, 24, 189 [in Ukrainian].
4. Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) Text with EEA relevance. OJ L 334, 17.12.2010, p. 17–119.
5. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi promyslovoho zabrudnennia 2019 (Kabinet Ministriv Ukrainy) [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the approval of the Concept of implementation of state policy in the field of industrial pollution]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 2019, 49, 1677 [in Ukrainian].
6. Uberman V.I., Vaskovets L.A. (2021). Bazovi elementy struktury pravovykh mekhanizmv rehuliuвання skydannya zabrudniuvalnykh rehovyn u vodnomu zakonodavstvi YeS ta Ukrainy [Basic elements of the structure of legal mechanisms of regulating discharges of polluting substances in EU and Ukraine water legislation]. *Ekolohichne pravo*, 1–4, 74–82. DOI: 10.37687/2413-7189.2021.1-4.12 [in Ukrainian].